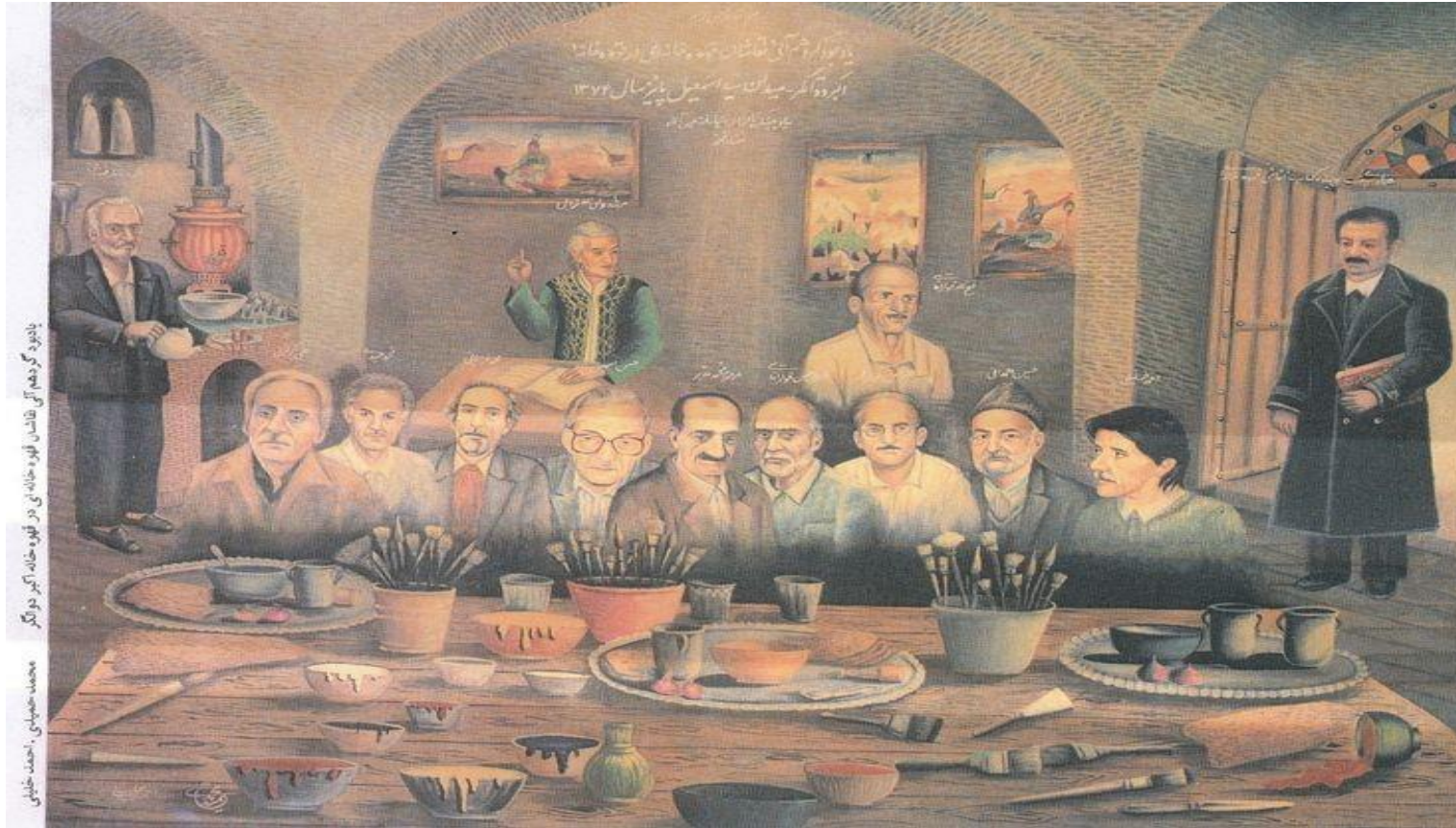


# به نام خدا



# هنر نقاشی ایران در تاریخ معاصر



نقاشی قهوه‌خانه‌ای (فیالی سازی)

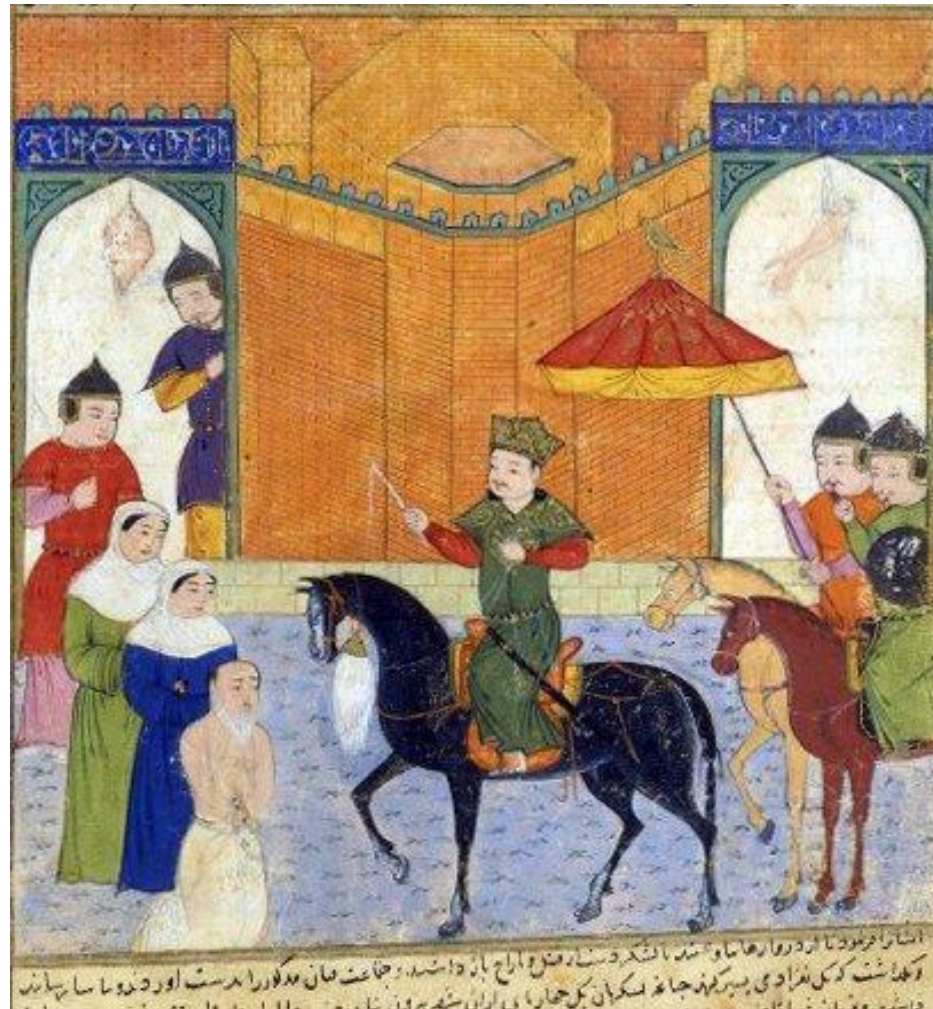
## مقدمه

شروع نقاشی معاصر ایران را از دوره ورود مدرنیته و نقاشی اروپایی در نظر می‌گیریم. که از اواخر دوره صفویه (دوره سلطنت شاه عباس کبیر)، زندیه، افشار و قاجار پی گرفته می‌شود.

# در اواخر دوره صفویه

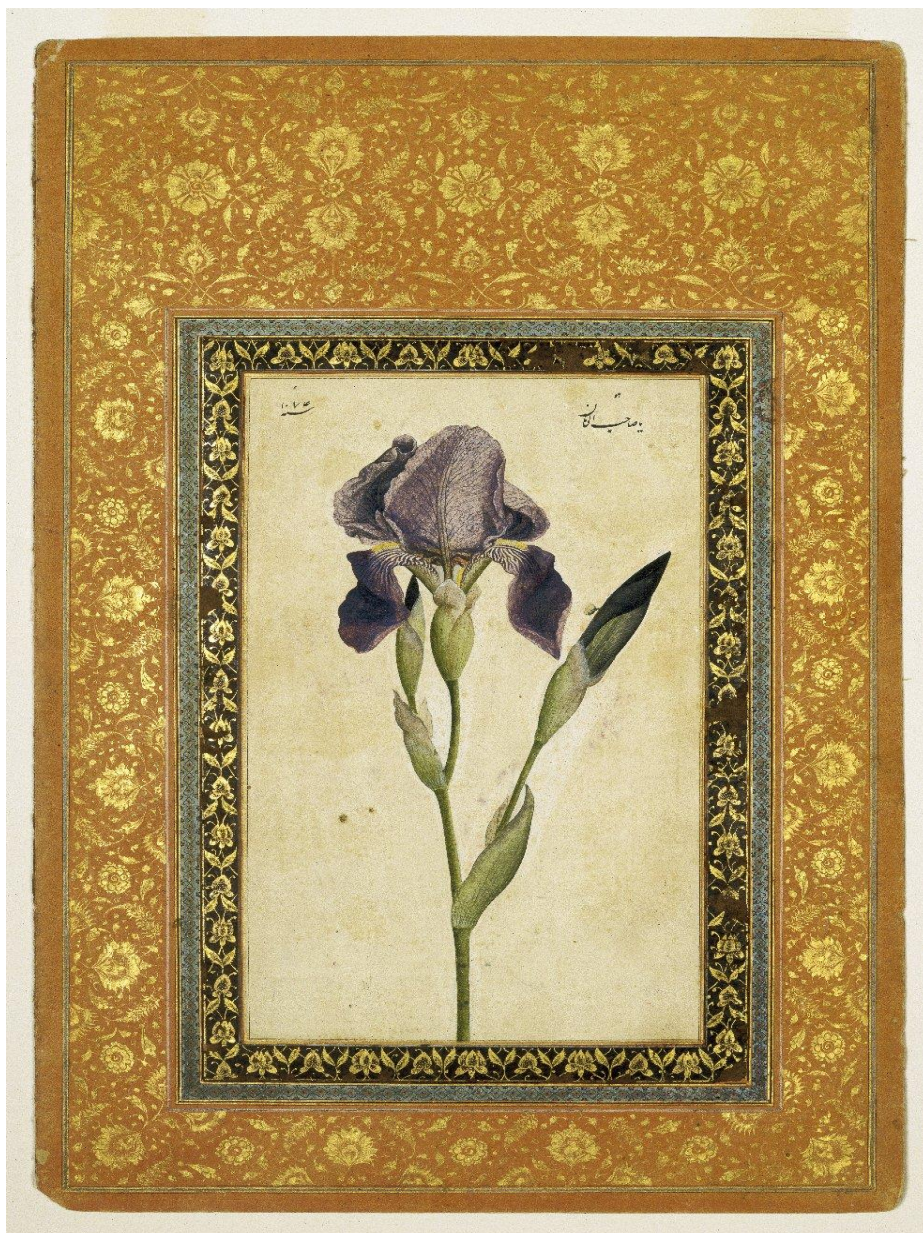
- شاه عباس کبیر گرایشاتی به نقاشی اروپایی داشت
- فرستادن محمد زمان به رم پایتخت هنر نقاشی برای یاد گرفتن اندام‌سازی و تصویرسازی
- ظهور نقاشی دیواری
- عالی قاپو، چهلستون و ...
- ورود رنگ و روغن
- بالا رفتن کیفیت خطوط
- نقاشی کلیسایی و جلفا و شمایل‌نگاری
- و پرده خوانی سلطنتی از بعد از شاه اسماعیل و جنگ ازبکان و عثمانی زمان شاه عباس اول
- تعزیه

# تقاشی قبل و بعد از صفویه



# در زند و افشار

• فرنگی سازی



# قاجار

- هنر رسمی:

دارالفنون در سال ۱۲۳۰ / شروع رشته نقاشی ۱۲۴۰ توسط صنایع الملک / ۱۲۹۰ مدرسه صنایع مستظرفه توسط کمال الملک و ...

- هنر غیر رسمی:

ادامه مکتب صفوی ( سبک دورگه قاجاری، فرنگی سازی، نقاشی پرده‌ای و بالطبع تعزیه به دلیل روحيات قاجاریها و دوران درخشان این هنر در دوره ناصری )

# هنر رسمي و آكادميك





# هنر مکتبی و غیر رسمی





## مشروطه

با شروع مشروطه خواهی و نهضت همگانی در جهت مشروطه سازی قانون و سلطنت و در اواخر ناصری و دوره مظفّری سبکی عامیانه در مسیر تقویت روحیه وطن دوستی و حماسی مردم پدیدار شد به نام نقاشی خیالی ساز یا نامی که بعدها به آن اطلاق شد (قهوه خانه ای)

نقاش قهوه خانه، نقاشی دلسوخته بود که برای عبرت و غیرت مردم داستان های شاهنامه ای، عامیانه و مذهبی را دست چین می کرد و در معرض دید بینندگان قرار می داد و بدین صورت مردم کوچه و بازار را به مبارزه حق علیه باطل ترغیب و تشویق می کرد و به غلیان فرهنگی و فکری مردم کمک کرد.

اما واقعا نقاشی قهوه خانه ای یک سبک نوآورانه و جدید بود؟ و آیا هیچ پشتوانه فرهنگی و هنری در ایران نداشت؟



## نقاشی قهوه خانه ای

نقاشی قهوه‌خانه ای یک رسانه ترکیبی و چند بعدی بود که از چندین زیر مجموعه جدی بهره می‌گرفت

- نقالی و استفاده از ادبیات کهن و روایی مثل شاهنامه و داستان‌های عامیانه (جنبه حماسی و ملی سبک قهوه‌خانه) برزو نامه عطایی، فرامرز نامه و ...
- سبک نقاشی غیررسمی، مکتبی و به ارث گذاشته صفویان (نوع سبک نقاشی)
- مذهب شیعه و نقاشی پرده‌ای (که یادگار شاه اسماعیل صفوی و حکومت آل‌بویه بود)
- تعزیه (در به کارگیری نقوش و اجرا)



## سبک نقاشی مکتبی

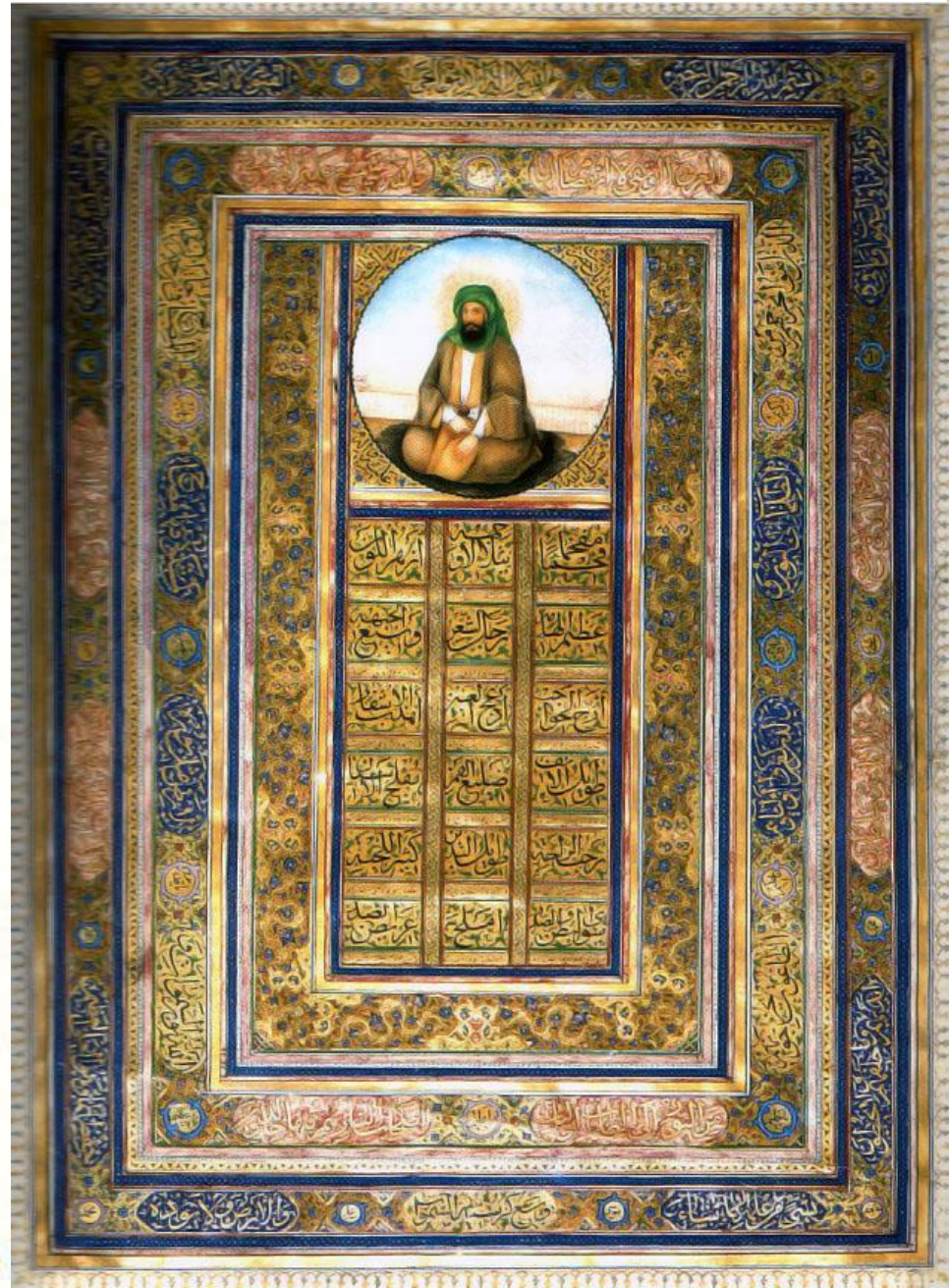
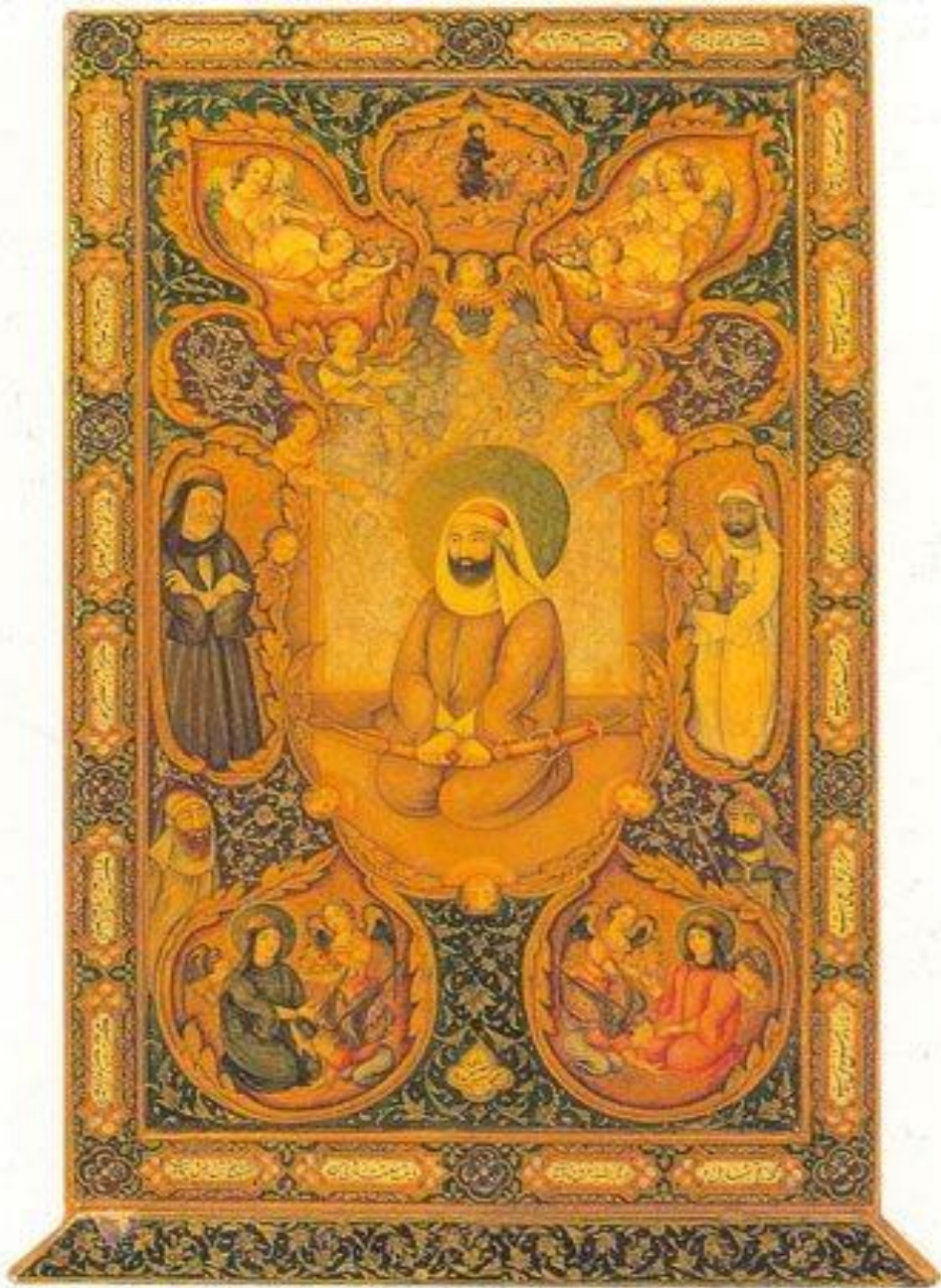
سبک نقاشی غیررسمی و به یادگار مانده از صفویان و بهره‌گیری از سنت‌های نقاشی ایرانی مانند عدم رعایت پرسپکتیو، حقیقت‌گرایی به جای واقعیت‌گرایی مثل شادابی، زمینه روشن، همیشه روز بودن، پرسپکتیو مقامی و استفاده از رنگ‌های درخشان و رنگ روغن و نقاشی دیواری، شمایل‌نگاری، چندساحتی بودن، هاله نور و..



این تصویر یک نقاشی مینیاتور ایرانی است که یک جشن درباری را نشان می‌دهد. در مرکز، پادشاه یا شاهزاده‌ای در لباس قرمز و تاج بلند نشسته است. اطراف او، درباریان و خدمتگاران در لباس‌های رنگارنگ و تاج‌های متنوع ایستاده یا نشسته‌اند. در پایین تصویر، گروهی از زنان در حال رقص یا بازی با سازهای موسیقی هستند. صحنه پر از میوه، خوراکی‌ها و ظروف است. در گوشه پایین راست، یک کادر کوچک حاوی متن فارسی به خط نستعلیق قرار دارد.













## نقالی (یک نمایش انفرادی کامل)

نقالی سنتی ایران به دو گونه حماسی و مذهبی انجام می‌شد. جنبه حماسی قدمتی به دوران باستان و روایت داستان‌های عامیانه و پهلوانی ایران داشت که فردوسی هم از همین نقالی برای سرودن شاهنامه استفاده کرد (توصیف پهلوانی‌ها، مردانگی‌ها و نماینده عقاید فکری تمدنی ایران) و داستان‌های عامیانه مثل امیرارسلان و ملک بهمن، نوش‌آفرین گوهر تاج، بدیع‌الملک و...

- و از زمان آل بویه نقالی به صورت مذهبی هم انجام می‌شده (درویش خوانی)
- روضه‌خوانی یا مصیبت‌خوانی (از کتاب روضه الشهداء بیهقی سبزواری)
- مناقب خوانی و فضایل خوانی (در باب حضرت علی (ع) و حضرت محمد (ص) و سه خلیفه)
- سخنوری (مشاعره و مبارزه شعری دو درویش)
- درویش خوانی (در وقت عاشورا نقالی به صورت دسته‌جمعی که در شب عاشورا می‌شد)







# نقاشی پرده‌ای و مذهب شیعه

شاه اسماعیل از نقاشی و نقالی برای تبلیغ شیعه اثنی عشری استفاده می‌کرد. و شروعش در جنگ با ازبکان و برای سربازان بوده . بدین صورت که در زمان حکومت او نقال‌ها در کوچه و بازار و مراسم های مذهبی درویشی خوانی انجام می‌دادند.

(خانواده‌ای در اصفهان به صورت تخصصی پرده می‌کشیدند و طوماری باز و بسته می‌شده)

پرده‌هایی هم در ابعاد بسیار بزرگ و توسط بهترین نقاشان انجام می‌شد و در دربار به نمایش و برای مراسمات مذهبی شاه و اطرافیان‌ش بوده (پرده سلطنتی)

پرده خوان‌های عامی توسط حکومت صفوی تامین معاش می‌شدن ولی در دوره قاجار صرفاً سلطنتی بوده.

## ویژگی های نقاشی پرده ای

- ابعاد بسیار بزرگ
- طرح ها در هم تنیده و شلوغ
- از همه مهم تر اینکه فقط جنبه مذهبی و روضه خوانی داشته
- ویژگی هایی هم داخل طراحی و رنگ گذاری داشته مثل شخصیت پردازی ها و طبقه بندی اشقیا و اولیا، روی متقال و کرباس انجام میده و با رنگ و روغن انجام میشده









## تعزیه

پرده خوانی تا مقدار بسیار زیادی در رابطه مستقیم با تعزیه است. و نمادهای تعزیه در نقاشی پرده ای به کار گرفته می شود.

برگرفته از سوگ سیاوش، مصایب میترا و کربلا

از آل بویه

نماد سپر، کلاه خود، درویش، رنگ های به خصوص سبز و قرمز



## چرا در قهوه خانه؟

- عدم حمایت قاجاری‌ها از دراویش و نقال‌ها
  - مکانی برای رفت و آمد عمومی و مرکز محافل مردمی بوده است
  - مشروطه‌خواهی
  - و همچنین تغییر ذائقه مردم به سمت و سوی مدرنیته و برای ادامه اقبال به فرهنگ اصیل ایرانی
- به همین علت این بار نقاشی در قهوه‌خانه ظهور پیدا کرد که تاثیر به سزایی در رشد فرهنگی و فکری مردم داشت.



نقاشی قهوه خانه‌ای از سه نوع:  
مذهبی: برگرفته از پرده خوانی و با این تفاوت که طراحی خلوت تر است و ابعاد کوچکتر و  
همچنین قصص قرآن  
حماسی: به صورت نقالی حماسی سنتی که حالا نقاشی هم به آن اضافه شده است  
و بزمی و عامیانه: زال و رودابه، بیژن و منیژه و مراسمات عامیانه مردمی



## رنگ ها و نمادهای به کار رفته در نقاشی قهوه خانه ای نمادین هستند

- سبز برای امام حسین (ع)
- قرمز خون ریز برای حضرت عباس (ع)
- شیر برگرفته از نگهبانی از خیام طبق روایت ضعیف
- سربند، روبند و سپر از تعزیه و نقاشی پرده
- درویش برگرفته از روایت درویش کابلی که به عاشورا و مدد امام حسین (ع) می‌رسد
- فرشتگان و ملائکه که درخواست کمک به حضرت را داشتند
- هاله نورانی برگرفته از نقاشی ایرانی
- پرسپکتیو مقامی برگرفته از نقاشی پرده‌ای (بزرگتر) و نقاشی ایرانی (ترتیب قرارگیری)
- چند ساحتی بودن فضا از نقاشی ایرانی

# موضوعات مذهبی نقاشی قهوه خانه

- کربلا
- روز محشر
- روایت عزیمت حضرت مسلم به کوفه
- به چاه انداختن یوسف (ع)
- جنگ خیبر
- دارالانتقام مختار



# هنرمندان قهوه خانه ای

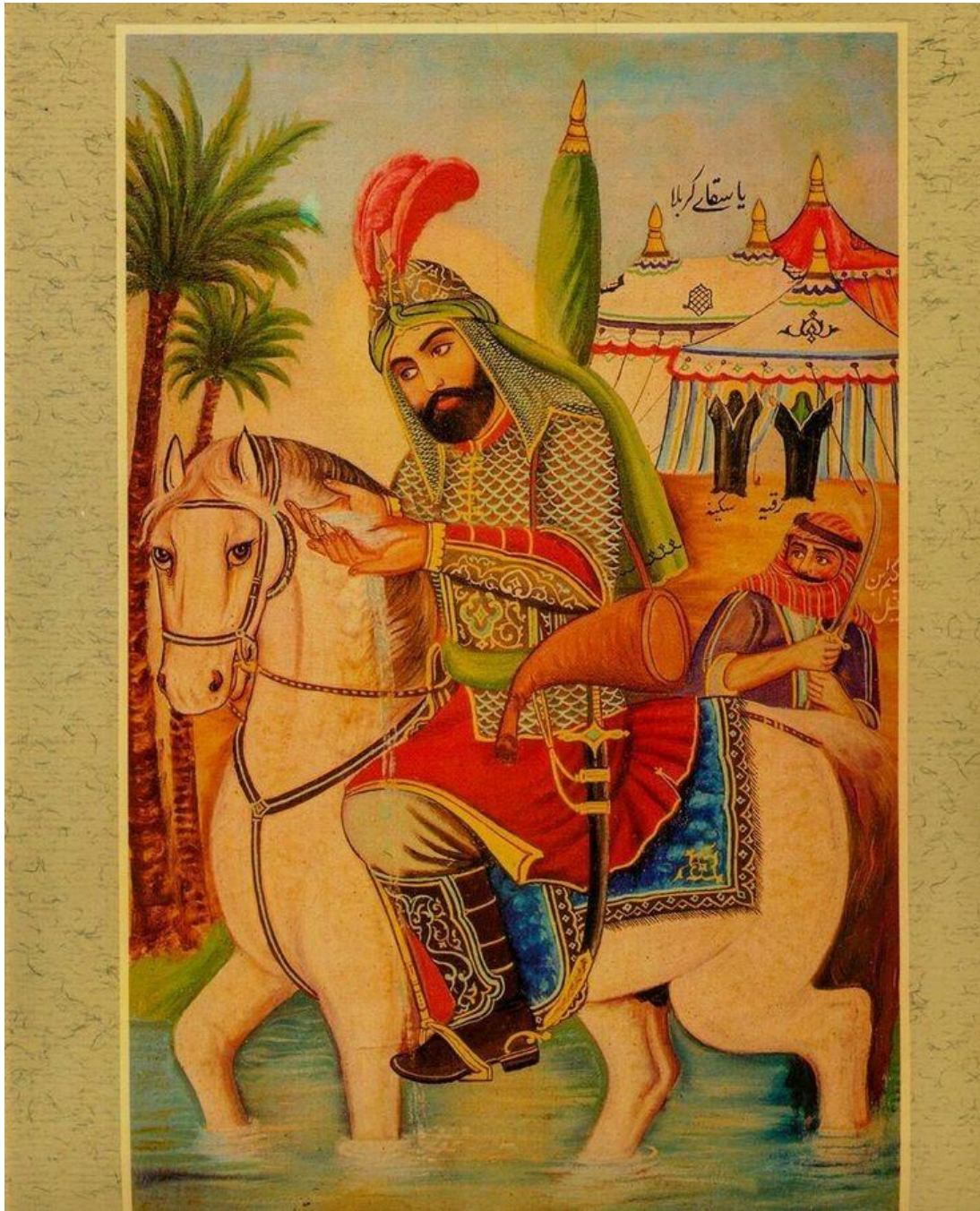
اولین نقاش و شروع کننده راه:

حسین قوللر آقاسی

در قهوه خانه مشهدی صفر میدان سید اسماعیل

پدرش کاشی کار و نقاش بوده و تحت تاثیر نقاشی پرده این کار رو انجام می ده



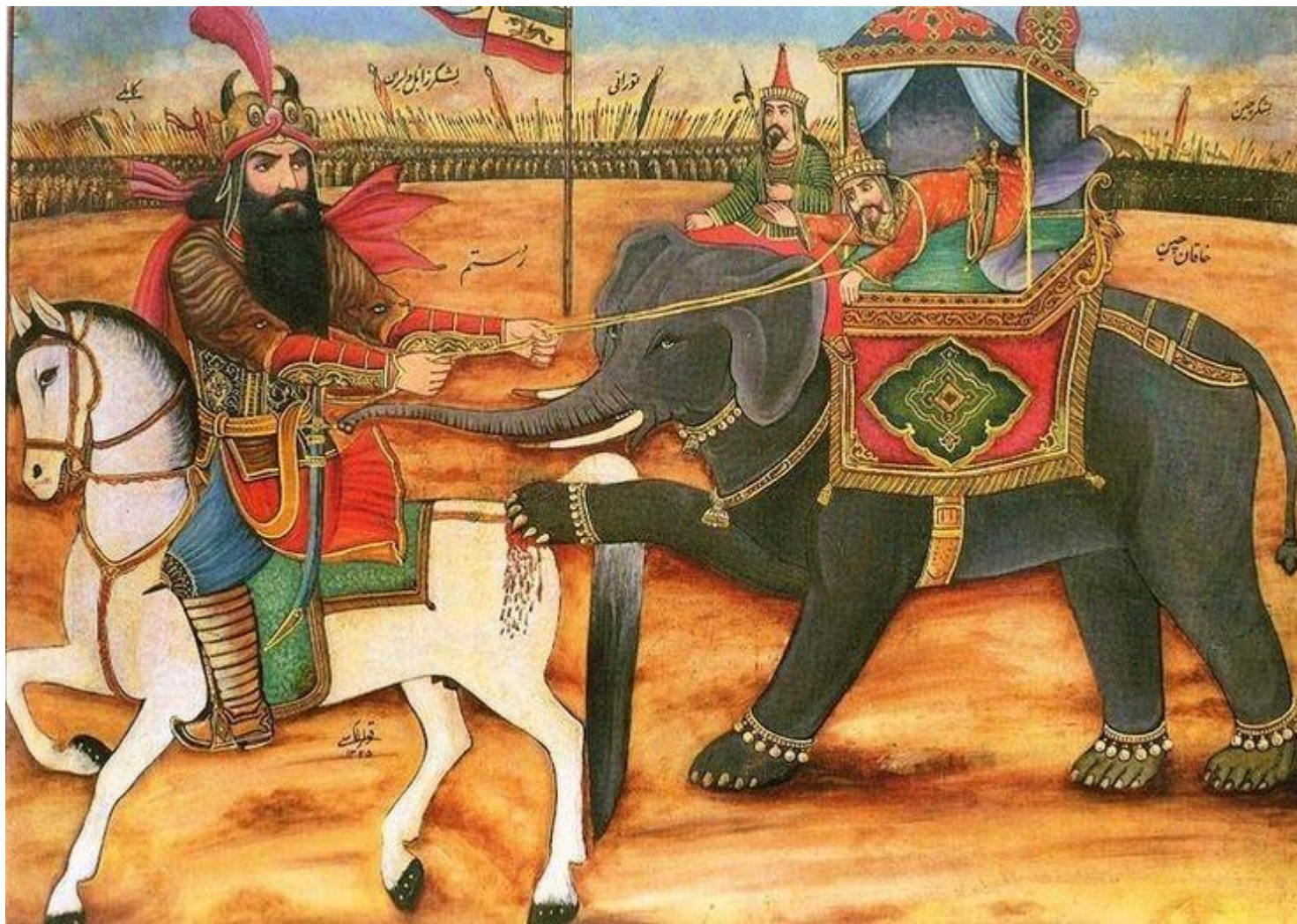


يا شاقى العطشا



رستم و اسفندیار قوللر آقاسی





رستم و جنگ با خاقان چین

## محمد مدبر

محمد مدبر از بازیگران تعزیه تکیه دولت شاه بوده که از ۱۲ سالگی نقش دو طفلان مسلم رو داشته و خودش هم می‌خوانده و معروف به نقاش عاشوراست. او قلم پرشکوه و کم ایرادی داشته

(حکم ماموریت مسلم که توسط امام ع داده می‌شود.)













تارث

## حسن اسماعیل زاده (پلیپا)

شاگرد محمد مدبر در قهوه‌خانه کریم آبادی کار می‌کرده و هفت‌خوان رستم و جنگ امام حسین او هم اکنون در موزه کندلوس چالوس موجوده











معراج نبوی

## عباس بلوکی فر

شاگرد قوللر و مدبر بوده که در قهوه‌خانه آقا رضا فرج زاده کار می‌کرده که پاتوق پسر ملیجک و اعیان بوده. کارهای او در زورخانه سقاخانه و حمام‌ها و خانه‌ها نصب می‌شده آثار او در موزه رضا عباسی و هنرهای تزئینی و هنرهای معاصر به جا مانده







## حسین همدانی

شاگرد محمد مدبر که به سمت نقاشی رومی رفت و از قهوه خانه جدا شد.





# احمد قلیلی



محمد رضا حسینی  
از شاگردان بلوکی فر



# مهدی شمس



# مهدي طالعي نيا



# علی اکبر لرنی و محمد رضا حسینی

